

Eviran lausuntopyyntö 19.1.2018, nro 5264/0505/2017

Pyörätuolin käytön hyväksyttävyydestä pieneläimillä

Evira on 19.1.2018 pyytänyt Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnalta kannanottoa pyörätuolin pysyvään käyttöön halvaantuneilla pieneläimillä. Kannanotossa toivottiin huomioitavan erityisesti eläimen lajityypilliset fysiologiset tarpeet sekä käyttäytymistarpeet ja tarpeettoman kivun ja kärsimyksen arvioinnin mahdollisuudet pieneläimillä.

Neuvottelukunta on määritellyt eläimen hyvinvoinnin kolmen oikeuden kautta: eläimellä on oikeus hyvään kohteluun sekä positiivisiin tuntemuksiin ja kokemuksiin; oikeus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja elinympäristöön; sekä oikeus hyvään terveyteen ja toimintakykyyn. Kysymystä eläimen hyvästä voidaan lähestyä näiden kautta. Hyvinvoinnin käsitteeseen kuuluu muutakin kuin sairauden tai vamman puuttuminen. Ihmisellä on osoitettu, että koettu hyvinvointi ei ole välttämättä riippuvainen henkilön terveydentilasta. Tämä saattaa pitää paikkansa myös eläimen kohdalla, joten sen tilannetta on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti.

Utilitaristisen seurausetiikan näkökulmasta teosta aiheutuvia haittoja on punnittava suhteessa siitä koituvaan hyötyyn. Tällöin pyörätuolin käyttö on eettisesti oikein, mikäli siitä on eläimelle enemmän hyötyä kuin haittaa. Tekoa arvioitaessa on otettava huomioon sen seuraukset kaikille asianosaisille, joten päätöksenteossa on huomioitava myös eläimen omistajan tunteet. Eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta tarkastelee kuitenkin asiaa yksinomaan eläimen hyvän kannalta.

Neuvottelukunnan mielestä eläimellä tulee olla mahdollisuus kokonaisvaltaiseen hyvään elämään. Jos eläinyksilön oikeuden lajityypilliseen elämään katsotaan olevan arvokkaampi kuin eläinyksilön oikeus hengissä pysymiseen, voidaan eläimen itseisarvoa parhaiten kunnioittaa lopettamalla sen kärsimys, vaikka tällöin loukataankin eläimen oikeutta elää. Toisaalta itseisarvoiseen eläinkuvaan liittyy eläimen elämänkaaren ja biologisen haurauden hyväksyminen: myös ikääntyminen ja vaivat voivat olla osa hyvää eläinelämää. Tärkeintä ei ole sairaudettomuus eikä vammattomuus, vaan se, mahdollistuuko hyvinvointi sairaudesta tai vammasta huolimatta, ja voiko ihminen tukitoimin nostaa eläimen hyvinvoinnin tasoa.

Halvaantumisen tai muun vastaavan tilan aiheuttamasta haitasta on pohdittava, onko haitta eläimelle niin suuri, että eläin olisi parasta lopettaa, vai voidaanko sen elämänlaatua kohentaa pyörätuolin avulla elämisen arvoiselle tasolle. Haitan suuruuteen voi vaikuttaa myös eläimen laji ja rotu, kyky sopeutua uuteen tilanteeseen, luonne ja tausta sekä se, miten aktiivista elämää eläin on aiemmin viettänyt.

Apuvälineiden käytön perusteita pohdittaessa eri eläinlajien kohdalla on keskeistä huomioida eläimen olennaiset käyttäytymistarpeet. Pysyvästi pyörätuolissa oleva eläin ei itse voi päättää, milloin se liikkuu, milloin lepää ja toteuttaa muita lajinomaisia käyttäytymistarpeitaan. Jos eläin tarvitsee liikkuakseen pyörätuolia, sen olennaisten käyttäytymistarpeiden toteutuminen on huomattavasti rajoittuneempaa kuin terveellä eläimellä. Jos taas eläin tulee toimeen esimerkiksi kolmijalkaisena ja voi hyvin, pyörätuolin käyttö ei silloin ole tarpeellista.

Joissakin tapauksissa pyörätuoli voi olla oivallinen apu eläimen elämänlaadun parantamisessa. Jos eläin, jonka on halvaantumisen takia vaikea liikkua, mutta jolla ei ole kipuja, pystyy pyörätuolin avulla esimerkiksi käymään lenkillä ja tutkimaan ympäristöään, tämä voi parantaa sen elämänlaatua huomattavasti. Eläimen tilan tulkinta vaatii kuitenkin sekä eläinlääkäriltä että eläimen omistajalta valvetuneisuutta ja hyvää käsitystä eläimensä voinnista ja käyttäytymisestä.

Neuvottelukunta toteaa, että Suomessa on huomattava määrä nivelrikkoa tai muita liikuntaelinsairauksia sairastavia koiria, jotka liikkuvat hitaasti ja kankeasti, mutta joiden annetaan silti jatkaa elämäänsä. Eläimen hyvinvointi voi olla vammaisuudesta tai parantumattomista sairauksista huolimatta olla hyvällä tasolla. Neuvottelukunta pitää positiivisena, jos tällaisten eläinten elämänlaatua voidaan kasvattaa pyörörien avulla.

Pyörätuolin käyttöä pieneläimillä on harkittava tapauskohtaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Harkinnassa eläinlääkäri yhteistyössä esimerkiksi pätevän eläinfysioterapeutin kanssa arvioi, tarvitseeko eläin pyörätuolia liikkumisen apuvälineeksi, ja voidaanko eläimen elämänlaatua pyörätuolin kanssa pitää riittävän hyvänä. Arvioinnin lähtökohtana voidaan käyttää koiran omaa käyttäytymistä, sen asemaa perheessä sekä aiempaa aktiivisuutta (perheen ainoalle, vain harvoin muiden koirien kanssa leikkineelle koiralle pyörätuoli on todennäköisesti pienempi haitta kuin isompaan laumaan ja lajitovereiden kanssa leikkimiseen tottuneelle koiralle.) Lisäksi on selvitettävä, miten eläin selviytyisi ilman pyörätuolia kotiloissa silloin, kun sen omistaja ei ole paikalla. Rasitusvammojen, makuuhaavojen, puutteellisen pidättämiskyvyn ja siitä aiheutuvan tulehdusriskin ja mahdollisen ihoärsytyksen sekä muiden vastaavien ongelmien todennäköisyys on niin ikään selvitettävä ja arvioitava, miten vakavia ongelmat eläimen kannalta ovat. Pyörätuolin käytön tulee tapahtua eläinlääkäriin seurannassa.

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan pyörätuoli on hyvä kuntoutuksen apuväline pieneläimillä eläinlääkäriin tutkimuksen ja hyvinvoinnin kokonaisvaltaisen arvioinnin jälkeen. Pyörätuolin pysyvää käyttöä halvaantuneilla eläimillä sen sijaan on harkittava aina tapauskohtaisesti. Lähtökohtana on oltava eläimen etu ja hyvinvointi. Liikuntakyvytön eläin on aina tutkittava ripeästi eläinlääkärillä, joka selvittää hoidon tarpeen ja hoitovaihtoehdot.

Helsingissä 12.2.2018

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan puolesta

Mika Leppinen, puheenjohtaja
Laura Hänninen, varapuheenjohtaja